

Szerző

Cím:

Az első magyar

városismertető kiállítás

Magyar Nemzet,
1962. júl. 12.

hely

Kispesti Városi Könyvtár

Kispesti Városi Könyvtár

1962

évi

A kiállítás anyaga tizenegy fejezetre tagolódott. A százhar-

Negyedszázada így vezette be a *Magyar Hírlap* a kispesti szociográfiai kiállításról szóló tudósítását:

»Tragikus sorsú város Kispest, amelynek városnak kell lennie anélkül, hogy adva volna számára egy város természetes életfeltételei. Hogy ezzel a mély benyomással távozunk a kispesti városháza közgyűlési termet beöltő... város-szociográfiai kiállításról, már ez egymagában dicséri és tanúsítja a vállalkozás nagyszerűségét, amely nemcsak úttörő a maga nemében, de az anyag terszerű kiválogatásával, logikus elrendezésével, művészi ábrázolásával példája is annak, hogyan lehet a statisztikába foglalt életet elevenen érzékelteni.«

A *Pesti Napló* így írt: »Az egyik jól megrajzolt grafikonon két „görbe” jelzi a választópolgárok számárányát. Ha jobban megnézzük a „görbéket”, azt látjuk, hogy nagy fényképekből vágják ki őket. Rengeteg ember van rajtuk, hatalmas tömegeket ábrázolnak. Ez a kis ölet szimbolikusan jellemzi az egész kiállítást. Mindazok a grafikonok, görbék és táblázatok, melyeket itt láthatunk, embereket jelentenek, minden számadat, minden sematikus rajz és vonal mögött emberek tömegének életét és szenvedését érezhetjük.«

A haladó értelmiség egyik orgánuma, a *Századunk* »a magyar társadalomkutató munka egyik legjobb termékének nevezi a kiállítást és természetesen tartja, hogy anyaga mielőbb könyvben jelenjék meg.

A százharminc táblából és számos egyéb dokumentumból álló kiállítás bőven mérhető az akkori élet tükröző nyomorúság képeiből és adataiból. Am a rendező nem elégedett meg ennyivel. »Mert nem a táblázatok, grafikonok és képek színes játéka az — olvassuk a kiállításvezető „Mi a szociográfia?” című bevezetőjében —, amit szociográfiai kiállításunkon keresztül közönségünk elé akarunk tárni, hanem a tények csoportosításából, az okozati ábrázolás mélyéről, önmagától feltululó szintézis: a társadalmi fejlődés irányvonalának felismerése, benne az egyén boldogulásának előmozdítása. A városi szociográfia a társadalomalakító kollektív erők szolgálatába, ami a szociográfiai munkán végigvonuló egységes szempontban jut kifejezésre.«

A húszas és harmincas évek falukutatásai, megannyi fontos híradás a parasztság életkörülményeiről, még égetőbbé tette a forradalmi átalakulást áhítozók számára az ipari proletariátus, a városi kisemberek és az értelmiségi dolgozók társadalmi helyzetének feltárását, a munkásság vezető szerepének előtérbe állítását. De itt volt a nagy kérdés: hogyan? »Ez a legelső város Magyarországon, amelynek ilyenemű kiállítása van« — szögezte le annak idején a *Pesti Napló* is.

minc színes falitábla fotomontázsai, újszerű képekkel tarkított statisztikai táblázatai összefüggéseiben adták egy város kifejlődését, struktúráját és — távlatnéküliségét. Nem foglalta nagy szavakba a hiányosságokat, hanem, például a legelembb kultúra hiányát éppen azzal tette szembeülőbbé, hogy külön fejezetet szentelt a »kultúrának«. Őt tabló tárta fel ezt az úrt. Elgondolkoztatta a látogatót a szegényes bolthelyiség képe, amelyben a haterzetes könyvtár működött, tartalmi silányságáról inkább semmit! (A könyvhét után idekvánkozik, hogy a XIX. kerületi könyvtár jelenlegi 5700 olvasója 30 600 kötetből válogathat, s hogy válogat is, arra a 196 372 kötetnyi évi forgalom mutat. Ezenkívül vannak természetesen üzemi és ifjúsági könyvtárak.) A régi tablok egyikén olyan adat is szegyenkezett, hogy a város évi költségvetése 200 pengőt irányozott elő a könyvtár fenntartására és fejlesztésére.

A többi tíz fejezet képein megjelennek a burkolatlan és csatornázatlan utcák, amelyek nyitott kocskiban hurcolják keresztül Budapest szemétét a Kispest határán levő hatalmas szemétbányába, ahol a városka apraja-nagyja guberál. A dűledező házak, amelyeknek nedves falai között átlagosan négy ember élt egy szobában. A dokumentumok érzékeltették, hogy nincs építkezés, kórház, óvoda, napközi, iskola fogászat. De van Búdösárok, melynek nyílt szennyvizében paskolva nőnek fel — ha felnőnek — a proletárgyerekek. És van szegénygondozás, 1931-ben évi 4 pengő 85 fillér segéllyel fejenként, de 1936-ban a drágulás miatt ez a »segítség« évi 34 pengőre emelkedett, napi 9 fillérré személyenként. 1935-ben Kispesten, kiáltja az egyik tabló, 158-an dobták el maguktól az életet, közöttük sok értelmiségi.

Nem öncélú megállapítások voltak ezek.

»Ennek a kiállításnak egész felépítésén — írja a kiállítást szervező Jahn Ferenc a *Gondolatban* — a felvetett és részben, vagy egészen megválaszolt problémákon végig felismerhető kezdeti célkitűzéseink iránya és ezzel szorosan összefüggően feladatkörrünk elhatároltsága. A kiállítás anyaga ugyanis szervesen nőtt ki azokból a reális feladatokról, melyek a városi politikában részvevő képviselőket közvetlenül foglalkoztatják, abból a célkitűzésből, hogy a mai társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek, a kirívó szociális és egészségügyi anomáliák súlyosságát feltárva, a rendelkezésre álló eszközök segítségével némi javulást lehessen elérni.«

Némi javulást? Az olyan baloldali javaslat sorsa, hogy tekintettel a sok állás nélküli tisztviselőre, bízzák rájuk a koldusgondozást, persze reménytelen volt. A polgármester szerint erre továbbra is alkalmasabbak az apácák. A tisztviselők egyébként nemcsak kenyérben, jogokban is százkölködtek. A egyik tabló

szemléltetése szerint, míg a munkások 70 százaléka, addig a tisztviselők és szabad pályán levőknek 90 százaléka vesztette el községi szavazati jogát, mert munkahelye nem Kispest volt, tehát nem itt fizette kereseti adóját.

Leleplezett a kiállítás olyan tényeket is a széles nyilvánosság előtt, hogy a tudogondozó költségvetését 600 pengővel, a napközi otthonát 2000 pengővel csökkentették, ugyanakkor új kiadási tételként felvettek 3000 pengőt a polgármester személygépkocsijára és 100 pengőt szegényügyi adományokra.

A legnagyobb teret természetesen (orvos rendezte!) az »Egészségügy« foglalta el 36 táblával. Kilencezer megvizsgált iskolásgyermek közül 59 százalék volt tudóbajos, 41 százalék feltűnően rosszul táplált, 57 százaléknak rossz a fogazata, 19,1 százalék pedig feltűnően piszkos. Megjelent a falon a négy kis szobából álló földszintes ház, ahol a 65 000 lakosú város egészségügyi ellátása zajlott.

A Központi Statisztikai Hivatal elismerését fejezte ki a városnak a kiállításért, amelynek alapossága, felépítése, merőben új szempontjai utat mutatott hasonló szociográfiai törekvéseknek. Csúpnan ketten voltak a kiállítás-sal elégedetlenek.

»Kispest szociográfiai felmérésének még csak a kezdetét jelentette szociográfiai kiállításunk« — olvassuk a *Gondolat* már említett cikkében, a »Városkutatás feladataiban — mely az ábrázolás technikai kényzsere folytán kénytelen volt a grafikonyszerűség, az adatszűrés határain megállni és így inkább a város alulalkulása és a város életének statikáját adta, annak dinamikája helyett.«

A másik a magyar királyi csendőrség, amelynek bizalmas jelentése így hangzott:

»Nagyméltóságú Belügyminiszter Ur! A kispesti városi háza közgyűlést termében dr. Jahn Ferenc kezdeményezésére 1937. április 10-i kezdettel Kispesti Szociográfiai Kiállítást rendeztek. A felhasznált anyag elhelyezése, összeállítása Kispesten, mint a nyomor otthonát és szociális bajokkal küzdő várost állítja a látogatók elé. Ezzel, mintegy felteszi a kérdést a látogatókhoz, mit is kellene tenni a bajok megszüntetésé végett. A gyanútlan látogatót pedig a teremben tartózkodó agitátorok igyekeznek baloldali irányba befolyásolni. Munkájukat megkönnyíti a kiállítás anyaga, amely alkalmasnak látszik arra, hogy a látogatót a mai társadalmi rend ellen igazgassa. — A kiállítás rendezője dr. Jahn Ferenc kispesti lakos, Vörös Segély-orvos.«

A lecke tehát fel volt adva. Mit is kellene tenni a bajok megszüntetésé végett? Ez is megoldódott: a belügyminiszter bezáratta a kiállítást, de csak csendben, nehogy még nagyobb reklámot csináljon neki. Majd utánanézett, ki az az orvos, aki a helyett, hogy a jó polgári eg-

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

G. 439 (064)

Hely

(439 Pap 68)

Idő

"1962"

Személy

Helyszám

Szerző: *Jahn Anna:*

Cím:

*Az első magyar város-
ismeretkönyv kiállításáról*

Forrás:

Magyar Nemzet,

(Hely)

1962. jún. 12.

(Idő)

(Köt. v. fúz.)

(Oldal)

zisztenciával törődnek, kiállításon és egyébütt izgat, a fennálló állam- és társadalmi rend ellen. Am nemcsak a »Vörös Segély-orvos« és a kiállítás »agitátorai«, valamint képzőművész kivitelezői, Fenyő A. Endre, Roxi, Bán Béla és mások, álltak a továbbiakban a rendőrség megfigyelése alatt, hanem sok esetben a látogatói is (Dr. Jahn Ferencet később a fasiszták meggyilkolták.)

A tudományos módszer újszerűsége mellett a munkásmozgalmi módszer rugalmassága az, amin ma is elgondolkozhatunk. Hogyan? A városháza termeiben rendezik, a polgármesterrel nyitattják meg a rendszert leleplező kiállításukat a kommunisták? Érdekes illusztrálása annak, hogyan tudott néhány üldözött ember a harmincas évek végének súlyos körülményei között ilyen speciális módon tömeghatást kifejteni. Erdemes visszaemlékezni erre huszonöt év távlatából.

Jahn Anna